

Sygn. akt I ACa 222/13

I ACz 362/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Sędzia:	SA Alicja Surdy
Sędzia:	SA Ewa Popek
Protokolant	st.sekr.sądowy Dorota Kabala

po rozpoznaniu w dniu 11 lipca 2013 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa S. P. i C. P.

przeciwko R. G. i H. G.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. akt I C 84/11 oraz na skutek zażalenia pozwanych na postanowienie o kosztach procesu zawarte w tym wyroku

I. apelację powodów i zażalenie pozwanych oddala;

II. zasądza od C. i S. P. na rzecz H. i R. G. kwotę 1.350 (tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych tytułem części kosztów procesu poniesionych przez pozwanych w postępowaniu apelacyjnym, a w pozostałym zakresie nie obciąża powodów kosztami procesu;

III. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Radomiu na rzecz adwokat E. L. kwotę 3.321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) złotych brutto tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu.

I A Ca 222/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2012r. Sąd Okręgowy w Radomiu po rozpoznaniu sprawy z powództwa S. i C. małżonków P. przeciwko R. i H. małżonkom G. o zasądzenie - oddalił powództwo i zasądził od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika powodów ustanowionego z urzędu kwotę 7 200zł podwyższoną o stawkę podatku VAT .

W postanowieniu uzupełniającym z dnia 2 stycznia 2013r. „nie obciążył powodów kosztami zastępstwa procesowego” .

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

Powodom przysługuje prawo służebności osobistej mieszkania składającego się z pokoju, kuchni i łazienki od strony wschodniej w domu położonym w D. P., na nieruchomości, którą w 1999r. darowali wnukowi R. P.. Jest to dom dwukondygnacyjny. Powodowie zamieszkiwali na parterze budynku.

W dniu 3 marca 2008r. R. P. sprzedał nieruchomość obciążoną służebnością osobistą powodom - R. i H. małżonków G..

Pomiędzy powodami a nabywcami nieruchomości dochodziło do konfliktów i nieporozumień, w konsekwencji których interweniowała policja. Zgłaszane były uszkodzenia szyb, groźby wobec nabywców, skarżono się na hałas w związku z prowadzonym remontem domu. Stroną inicjującą konflikt byli powodowie, którzy byli uprzedzeni do pozwanych jako osób pochodzenia romskiego.

W dniu 29 sierpnia 2008r doszło do wybicia szyb w mieszkaniu powodów. W dniach 5, 7 i 8 września 2008r. doszło do wrzucenia do mieszkania powodów słoików z ciecżą i zalania elementów wyposażenia mieszkania na szkodę powodów.

W nocy z 1 na 2 października na przedmiotowym siedlisku wybuch pożar, w wyniku którego zniszczeniu uległy budynki gospodarcze. Prowadzone postępowanie karne w sprawie podpalenia umorzono wobec niewykrycia sprawcy.

W dniu 27 października 2008rdoszło do zniszczenia mienia w mieszkaniu powodów. Wszystkie postępowania zostały umorzone wobec niewykrycia sprawców opisanych czynów.

Wyrokiem z dnia (...). w sprawie VIII K (...)Sąd Rejonowy w R. skazał syna powodów K. P. za naruszenie nietykalności cielesnej pozwanej H. G. w ten sposób, że uderzył ją w twarz.

Budynek mieszkalny na nieruchomości zakupionej przez pozwanych był w złym stanie technicznym. Po nabyciu nieruchomości pozwani rozpoczęli remont budynku mieszkalnego. Remont w okresie kiedy powodowie zamieszkiwali w spornym budynku objął wyłącznie część niezajmowaną przez powodów. Powodowie przeszkadzali w pracach remontowych i utrudniali ich wykonywanie. Uskarżali się na hałas w związku z wykonywanymi pracami. Ze względu na utrudniania przy wykonywaniu prac przez powodów do wymiany okien w zajmowanej przez nich części mieszkania doszło po ich wyprowadzeniu się. Pozwani doprowadzili wodę i założyli kanalizację. Założyli nową instalację elektryczną. Na parterze położyli tynki na ścianach założyli ogrzewanie podłogowe. Jesienią 2008r., po pożarze pozwani wyprowadzili się z zajmowanego mieszkania. Po wyprowadzeniu się powodów została wyremontowana zajmowana przez nich część mieszkania. Pokój zajmowany przez powodów został połączony z innym pokojem wskutek wyburzenia ściany. Pozwani zajmują wyłącznie górną część mieszkania i nie oponują przeciwko zamieszkaniu powodów. Powodowie nie chcą zamieszkać w mieszkaniu, objętym ustanowioną ni ich rzecz osobistą służebność mieszkania.

Po wyprowadzeniu powodowie poszukiwali mieszkania do zamieszkania. Na krótki czas zamieszkali u syna w Z.. Od września 2009r. do kwietnia 2010r. mieszkali w domu B. M. płacąc czynsz w wysokości 350zł miesięcznie.

Sąd poczynił powyższe ustalenia na podstawie całego materiału dowodowego zebranego w sprawie.

Powodowie po ostatecznym sprecyzowaniu roszczenia wnosili o zasądzenie od pozwanych po 83 434,86zł na rzecz każdego z nich. Twierdzili, że wskutek całkowitego zniszczenia budynku zostali pozbawieni prawa zamieszkiwania w nim i zmuszeni do wyprowadzenia się. Wysokość roszczenia uzasadniali kosztami utrzymania jednego pensjonariusza

Domu Opieki Społecznej. Miesięcznie kwota ta wynosiła 2 979,82zł. W wyniku przemnożenia tej kwoty przez 28 miesiące, tj czas przez który zostali pozbawieni prawa do mieszkania. Jako podstawę żądania pełnomocnik wskazywał art. 471 kc. Na rozprawie apelacyjnej powódka oświadczyła, że powodowie nie chcą zamieszkiwać w domu, stanowiącym własność pozwanych.

Sąd Okręgowy uznał, że co do zasady podstawę prawną roszczenia powodów mogą stanowić przepisy o odpowiedzialności kontraktowej - art. 471 kc. Powodom przysługiwała osobista służebność mieszkania względem nabywcom nieruchomości, którymi na podstawie umowy z dnia 3 marca 2008r. byli pozwani. Powodowie mają prawo do mieszkania w domu pozwanych w miejscowości K.(...)składającego się pokoju, kuchni i łazienki. Zgodnie z zasadą realnego wykonania zobowiązań mają prawo żądać wykonania tego zobowiązania przez pozwanych. Na podstawie powyższego przepisu mogą dochodzić jedynie odszkodowania za zwłokę w wykonaniu zobowiązania przez pozwanych. Żądanie odszkodowania nie jest możliwe dopóki powodowie mogą dochodzić wykonania zobowiązania.

Art. 471 kc uzależnia roszczenie odszkodowawcze od trzech przesłanek:

- niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania;
- powstania szkody,
- związku przyczynowego pomiędzy niewykonaniem zobowiązania a powstaniem szkody.

Przeprowadzony przez powodów remont domu nie utrudniał pozwany korzystania z mieszkania. Przeciwnie to powodowie utrudniali przeprowadzenie remontu i z tego względu remont mieszkania w części, w której powodowie zamieszkiwali rozpoczął się dopiero po ich wyprowadzeniu.

Pozwani mieli prawo do wykonania wszelkich remontów. Celem ich działania była poprawa warunków mieszkaniowych, w tym także w części zajmowanej przez powodów. Przebudowa pomieszczeń dotychczas zajmowanych przez powodów nie jest przeszkodą do zamieszkiwania przez powodów budynku. Pozwani nie oponują zamieszkiwaniu powodów i zgadzają się na zajmowanie przez nich całego parteru budynku. Zburzona w czasie remontu ściana pomiędzy pokojami na parterze może w każdym czasie zostać odbudowana

Nie są uzasadnione twierdzenia powodów o zdewastowaniu mieszkania przez pozwanych.

W ocenie Sądu Okręgowego brak jest podstawy do uwzględnienia roszczenia odszkodowawczego powodów. Brak jest podstawy do uznania, że pozwani nie wykonali swego zobowiązania wynikającego z „umowy dożywocia”. Pozwani sami dobrowolnie podjęli decyzję o wyprowadzeniu się z mieszkania. Roszczenie o wypłacenie powodom odszkodowania stanowiącego ekwiwalent za wynajem innego mieszkania jest nieuzasadniony.

Wynagrodzenie dla pełnomocnika z urzędu Sąd nakazał wypłacić w wysokości stawki minimalnej podwyższonej o podatek VAT wskazując jako podstawę § 6 w zw. a § 2 ust. 3 w zw. z § 19 Rozporządzenia w sprawie opłat adwokackich.

Sąd nie obciążył powodów kosztami zastępstwa procesowego na rzecz pozwanych na podstawie art. 102 uznając, że zachodzi szczególny wypadek w sprawie. Powodowie działali w subiektywnym przekonaniu o słuszności roszczeń, są ludźmi w podeszłym wieku, pobierającymi niewielką emeryturę.

Apelację od tego wyroku wnieśli powodowie zaskarżając wyrok w pkt I i II zrzucając sprzeczność ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającą na :

- przyjęciu, że pozwani H. i R. małżonkowie G. w sposób prawidłowy wywiązywali się z ciążącego na nich względem powodów obowiązku znoszenia prawa do korzystania z kuchni, pokoju i łazienki wynikającego z przysługującej powodom służebności, w sytuacji, gdy z wnikliwej analizy zeznań świadków, również zawnioskowanych przez pozwanych wynikało, że prowadzony przez pozwanych remont uniemożliwiał zamieszkiwanie w przedmiotowym budynku;

- uznaniu, że powodowie mają możliwość dalszego zamieszkiwania na nieruchomości i korzystania z pokoju, kuchni i łazienki w sytuacji, gdy te pomieszczenia już nie istnieją, zostały wyburzone ściany, nie ma kuchni, którą zajmowali powodowie, ani pokoju, w którym mieli dożywotnią gwarancję zamieszkiwania;
- uznaniu za wiarygodne zeznania pozwanych, że powodowie mogą w każdej chwili zamieszkać, w sytuacji gdy pozwani nigdy powodom nie wydali kluczy po remoncie i wyganiali ich ze swojej posesji, o czym świadczą zeznania świadków i powodów;

- naruszenie § 6 pkt 7 w związku z § 2 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, przez ich niewłaściwą wykładnię i zasądzenie zamiast kwoty 8 856 zł. jedynie kwoty 7 200 zł.

Wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku w oznaczonej części i zasądzenie od pozwanych H. i R. małżonków G. na rzecz powodów C. i S. małżonków P. kwoty 166,869,72 zł., zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika ustanowionego z urzędu kwoty 8 856 zł. oraz zasądzenie od pozwanych na rzecz powodów kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Radomiu.

Pozwani wnieśli zażalenie na rozstrzygnięcie o kosztach procesu zarzucając sądowi wadliwe ustalenie, że w sprawie zachodzi wyjątkowy przypadek, o którym mowa w art. 102 kpc, w sytuacji gdy powodowie swoim nieprzemyślanym zachowaniem wszczęli proces, co skutkowało powstaniem kosztów z nim związanych. Wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanych 7 200zł podwyższoną o stawkę podatku VAT.

Ponadto wnosili o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów procesu za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Nie są uzasadnione zarzuty apelacji dotyczące wadliwych ustaleń Sądu pierwszej instancji dotyczących niewywiązywania się przez pozwanych z obowiązku znoszenia wykonywania prawa służebności osobistej mieszkania w domu stanowiącym własność pozwanych.

Sąd Apelacyjny w całości podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego w zakresie dotyczącym samowolnego wyprowadzenia się powodów z mieszkania położonego w domu na nieruchomości zakupionej przez pozwanych. Brak jest dowodów w sprawie by wyprowadzenie to było następstwem działań pozwanych. Owszem przed wyprowadzeniem się pozwanych dochodziło do poważnych incydentów polegających na utrudnianiu powodom zamieszkiwania, ale brak jest dowodów by uznać, że działania te były podejmowane bądź inspirowane przez pozwanych. W toczących się postępowaniach karnych nie ustalono sprawcy zniszczeń w lokalu powodów. Natomiast najpoważniejszy z incydentów polegający na podpaleniu budynków gospodarczych w nocy z 1 na 2 października 2008r. był w zasadzie skierowany przeciwko pozwanym i oni byli poszkodowanymi, gdyż zniszczeniu uległo mienie, którego byli właścicielami.

Pozwani jako właściciele mieli prawo do przeprowadzenia remontu budynku mieszkalnego z pominięciem lokali zajmowanych przez powodów. Na remont lokali zajmowanych przez powodów winni oni wyrazić zgodę, gdyż niewątpliwie remont zakłócał korzystanie z mieszkania, wynikające z prawa przysługującego powodom. Powodowie byli nieprzychylni podejmowanym przez pozwanych działaniom na nieruchomości, gdyż nie mogli się pogodzić, z faktem sprzedaży nieruchomości, której wcześniej byli właścicielami, pozwanym, jako osobom pochodzenia romskiego. Z tego względu ostatecznie podjęli decyzję o wyprowadzeniu się z dotychczasowego miejsca zamieszkania i poszukiwaniu innego mieszkania.

Wprawdzie powodowie samowolnie podjęli decyzję o remoncie lokali zajmowanych przez pozwanych po ich wyprowadzeniu się, co naruszało ograniczone prawo rzeczowe powodów, ale z uwagi na to, że powodowie wyprowadzili się z mieszkania z własnej woli, z zamiarem zamieszkania w innym miejscu, a ich decyzja miała charakter ostateczny, wykonanie remontu mieszkania przez pozwanych pod nieobecność powodów, nie było

przyczyną[jako okoliczność następcza] szkody powodów. Działania pozwanych w tym zakresie nie pozostają w związku przyczynowym z pozostawianiem powodów bez miejsca zamieszkania. Powodom przysługiwało i przysługuje prawo osobistej służebności mieszkania jako ograniczone prawo rzeczowe na nieruchomości, której pozwani są właścicielami. Pozwani tego prawa powodów nie negują, wyrażają zgodę na jego wykonywanie w zakresie szerszym aniżeli był przewidziany w umowie darowizny, gdyż w zakresie całego parteru budynku. Obecnie standard lokalu po remoncie jest nieporównywalnie wyższy od dotychczasowego. Ewentualne przywrócenie układu lokali na parterze budynku jest w każdym czasie możliwe, aczkolwiek mając na uwadze, że pozwani wyrażają zgodę na zajmowanie całego parteru przez powodów, przebudowa lokalu i zbudowanie dodatkowej ścianki działowej pomiędzy pokojami na parterze, byłaby dla powodów rozwiązaniem mniej korzystnym.

Jedyną przeszkodą w wykonywaniu należnego powodom prawa jest ich brak woli do zamieszkiwania na nieruchomości, której właścicielami są pozwani jako osoby pochodzenia romskiego. W tym stanie faktycznym zarzut apelacji, że powodom nie zostały wydane klucze do pomieszczeń jest chybiony o tyle, że powodowie nie mając woli zamieszkiwania na nieruchomości pozwanych, nigdy o to się do pozwanych nie zwracali.

Z tych względów Sąd Apelacyjny w całości przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione w sprawie przez Sąd Okręgowy .

W tak ustalonym stanie faktycznym roszczenie o zapłatę z jakim powodowie wystąpili przeciwko pozwanym jest całkowicie bezzasadne jako pozbawione podstawy faktycznej i prawnej. Skoro zarzuty kierowane przez powodów wobec pozwanych dotyczące uniemożliwiania powodom korzystania z prawa służebności osobistej mieszkania, nie zostały udowodnione, wywodzone z tego faktu roszczenie odszkodowawcze powodów nie mogło być uwzględnione.

Odnosząc się jedynie do podstawy prawnej roszczenia odszkodowawczego powodów w związku z zarzutami stawianymi w pozwie pozwany wskazać należy, że źródłem uprawnień powodów do zamieszkiwania w domu, którego pozwani są właścicielami jest ograniczone prawo rzeczowe w postaci osobistej służebności mieszkania ustanowione na ich rzecz w umowie darowizny zawartej pomiędzy powodami a ich wnukiem z 1999r.

Zgodnie z przysługującym powodom prawem pozwani jako właściciele nieruchomości są zobowiązani do znoszenia korzystania przez powodów z domu, którego są właścicielami w zakresie przysługującego powodom prawa. Ograniczone prawa rzeczowe mają charakter bezwzględny. Są one skuteczne wobec wszystkich. Zgodnie z art. 251 kc do ochrony praw rzeczowych ograniczonych stosuje się odpowiednio przepisy o ochronie własności. Osoba, której prawo takie przysługuje może żądać aby inne osoby nie wkraczały w jego sferę uprawnień. Do podstawowych środków ochrony ograniczonych praw rzeczowych należy roszczenie windykacyjne i negatoryjne. W sytuacji gdy skutek naruszenia prawa przysługującego osobom, na rzecz których ograniczone prawo rzeczowe jest ustanowione, zostanie wyrządzona szkoda, poszkodowanym przysługują roszczenia odszkodowawcze w stosunku do podmiotu, który szkodę wyrządził. W ocenie Sądu Apelacyjnego podstawą prawną roszczeń odszkodowawczych będą przepisy o odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych – art. 415 kc. Niewątpliwie bowiem bezprawne wtargnięcie w cudzą sferę prawną, którego skutkiem jest niemożność wykonywania przysługującego prawa jest deliktem w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego.

Kwestia ta jednak w sprawie niniejszej pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu. Z ustaleń Sądu wynika bowiem, że zarzucane pozwanym przez powodów zachowania nie miały miejsca. A zatem brak jest podstawy faktycznej do dochodzenia przeciwko pozwanym roszczeń w zakresie określonym przez powodów. Niezależnie bowiem od tego czy poszukiwać podstaw odpowiedzialności pozwanych w reżimie odpowiedzialności deliktowej, czy kontraktowej warunkiem koniecznym jest udowodnienie przez powodów pozwany dopuszczenia się czynów, z których powodowie wywodzą roszczenia odszkodowawcze. Brak dowodu w tym zakresie skutkuje oddaleniem tych roszczeń.

Gdyby natomiast roszczenie powoda odczytywać w ten sposób, że powodowie z uwagi na brak woli dalszego zamieszkiwania na nieruchomości pozwanych żądają zmiany ograniczonego prawa na rentę, co sugeruje sposób wyliczenia przez powodów dochodzonej kwoty, to takie roszczenie należało by uznać za pozbawione podstawy

prawnej. Zgodnie z art. 303 kc roszczenie o zamianę osobistej służebności na rentę przysługuje wyłącznie właścicielowi nieruchomości obciążonej. Zatem powodom roszczenie takie co do zasady nie przysługuje.

Nie był również uzasadniony zarzut zaniżenia wynagrodzenia dla adwokata reprezentującego powodów z urzędu. Nie budzi wątpliwości, że Sąd Okręgowy przyznał wynagrodzenie w wysokości stawki minimalnej 7 200zł powiększonej o podatek VAT. Zatem adwokatowi z urzędu przyznane zostało wynagrodzenie w kwocie 8 856zł, a zatem w wysokości postulowanej w apelacji. O ile jednak powodowie mają wątpliwości co do treści niniejszego rozstrzygnięcia winni zwrócić się o wykładnię orzeczenia do Sądu, który je wydał w trybie art. 352 kpc.

Z tych względów apelacja powodów jako bezzasadna podlegała oddaleniu w całości na podstawie art. 385 kpc.

Zażalenie pozwanych nie jest uzasadnione z uwagi na sytuację życiową i majątkową powodów. Subiektywne przekonanie powodów o słuszności roszczeń nie powinno być brane pod uwagę gdyż co do zasady każda ze stron procesu cywilnego jest subiektywnie przekonana o słuszności swoich roszczeń. Powodowie są osobami w podeszłym wieku, pobierającymi niewielkie świadczenia rentowe. Z tego względu zastosowanie przez Sąd Okręgowy art. 102 kpc było uzasadnione. Z tych samych względów Sąd Apelacyjny rozstrzygając o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym zasądził je w wysokości 50% należnej sumy. Koszty procesu w postępowaniu apelacyjnym winny być ustalone w kwocie 2 700zł w związku z § 2 ust. 2, § 6 pkt 6 i § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu [Dz.U. 163, poz.1348].